

10. Угода про співробітництво між МВС та Міжнародною організацією з міграції відкриває нові перспективи співробітництва: Інформація Департаменту зв'язків з громадськістю МВС [Електронний ресурс]. - Режим доступу : mvsinfo.gov.ua.

11. Брифінг начальника Департаменту боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми // Іменем Закону. - 2007. - № 6. - С. 4.

Y. Zozulya

SEPARATE QUESTIONS OF THE INTERNATIONAL COOPERATION OF THE MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS OF UKRAINE IN STRUGGLE AGAINST ILLEGAL HUMAN TRADE, CRIMES AGAINST PUBLIC MORALS (HISTORICAL AND LEGAL ASPECT)

In article it is considered separate questions of activity of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine concerning development of the international cooperation with law-enforcement structures of other countries, the governmental and non-governmental organizations in sphere of counteraction to human trade. It is analyzed legal base formation, development of forms and methods of activity of special divisions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in struggle against this kind of transnational criminality, it is made the conclusions concerning necessity of the using complex, present oriented actions of counteraction to this kind of criminality.

Key words: counteraction to human trade, international cooperation, transnational criminality, the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, law enforcement bodies.

© Є. Зозуля

Надійшла до редакції 18.01.2011

УДК 94 : 329. 055.2(430)

ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛ-ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПАРТІЇ НІМЕЧЧИНИ ТА СПРОБИ ВИЗНАТИ ЇЇ АНТИКОНСТИТУЦІЙНОЮ (1998–2006 рр.)

АРТЕМ ЙОВЕНКО,

аспірант Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У статті розглядається місце і роль Націонал-демократичної партії Німеччини (далі - НДПН) у німецькій політиці, реакція на діяльність НДПН державних органів влади та суспільства, перебіг та наслідки судової справи про заборону партії та розвиток відносин НДПН з іншими правоекстремістськими партіями.

Ключові слова: праворадикалізм, неонацизм, Націонал-демократична партія Німеччини, Німецька імперська партія.

Постановка проблеми та стан її вивчення. Націонал-демократична партія Німеччини (НДПН) виникла в 1964 році, об'єднавши правоекстремістський табір Федеративної Республіки Німеччина. Перший період історії НДПН, пов'язаний з її формуванням (1964-1967 рр.), закінчився виходом із партії Фріца Тілена, що був головою партії. Другий етап (1967-1971 рр.) можна пов'язати з приходом до керма партії Адольфа фон Тадена, коли партія вже здобула місця в земельних парламентах та переживала час свого розквіту. Якщо в лавах НДПН результат виборів до Бундестагу в 1969 році (4,3 %) вважався невдалим, посяв розчарування та внутрішні чвари з питань правильності політичного курсу, то дослідники називають його неабияким успіхом, а перші п'ять років в історії партії - "жирними роками НДПН". У 1970-х роках НДПН почала втрачати політичний вплив та прихильників партії. Четвер-

тий період (1979-1989 рр.) знову позначився зростанням політичної активності НДПН та посиленням конкуренції з "новими правими" партіями: Німецьким народним союзом (ННС) та Партією республіканців. У цей час примітною була співпраця НДПН з ННС. Характерними для етапу історії НДПН 1990-1996 років є процеси, пов'язані з об'єднанням Німеччини та політичними завданнями закріпитися в нових федеральних землях під час керівництва партією Гюнтером Декертом. Він вів посилену кампанію проти іноземців, а період його керування характеризувався гострими ревізійністськими висловами, за що він неодноразово потрапляв за ґрати й тим самим створював партії певний імідж, судові тяганини та рекламу.

Дев'яності роки в історії ФРН позначилися другою хвилею неонацизму, адже в цей час в об'єднаній Німеччині відбувається зростання проявів насилля проти

іноземців на правому ідеологічному підґрунті, що було спровоковано великою кількістю невирішених соціальних проблем із біженцями та іноземцями, які, на думку агресивно налаштованих правих екстремістів, і були винні в цих проблемах.

Серед досліджень історії НДПН важливими стали робота Екхарда Ессе та Нідермаєра "Політичний екстремізм та партії" [17] та праця Ф. Декера "Довідник німецьких партій" [14]. Дослідницька робота Ф. Фромма "Правий екстремізм в Інтернеті" показала, як НДПН використовувала Інтернет та нові ЗМІ для досягнення своїх політичних цілей [18].

Джерелом вивчення історії НДПН у зазначений період були статті з газети "Франкфуртер Альгемайне", що дозволили в хронологічній послідовності простежити події всередині та навколо партії. Крім того, змістовним джерелом була доповідь Відомства з охорони конституції та програмні документи самої партії.

Метою статті - є аналіз історії НДПН з 1996 до 2006 року. Нижня хронологічна межа пов'язана з приходом до керма партії Удо Воїгта та з прийняттям нової програми партії. Верхня хронологічна межа - це вибори до Бундестагу 2006 року, які передусім підводять підсумки дуже важливої для долі партії судової справи щодо спроб її заборони. Основні завдання статті - проаналізувати місце й роль НДПН у німецькому політикумі, причини, перебіг та наслідки судової справи про заборону партії та розвиток відносин НДПН з іншими правоекстремістськими партіями на тлі гучних подій навколо неї самої.

Виклад основного матеріалу. На з'їзді партії 23-24 березня 1996 року в місті Бад Дюркгайм було обрано нове правління партії. Новим головою з невеликою перевагою голосів обрали голову баварського земельного осередку НДПН Удо Воїгта. Гюнтер Декерт програв Удо Воїгту лише 5 голосів, отримавши 83 проти 88. Воїгт був колишнім військовим капітаном та дипломованим політологом й активно діяв у партії з 1968 року. А Гюнтера Декерта, який на той час все ще відбував покарання у в'язниці, було обрано третім заступником голови партії [14, S. 336].

У цей час партія була в складному політичному й фінансовому становищі. Вона намагається уникати публічних дискусій про націонал-соціалізм. Водночас НДПН відкрилася для правоекстремістських субкультур та неонацистських товариств, але презентувала себе як партія національного світогляду. Під керівництвом Воїгта партія обрала три основні напрями своєї діяльності: "боротьбу за вулицю", що означало організацію демонстрацій та публічних заходів, "боротьбу за голову", тобто підготовку й навчання власних кадрів, щоб вони могли аргументовано доводити точку зору, та "боротьбу за парламент", хоча останній шлях у ці роки виявився досить невдалим для партії [61, S. 70].

Під час керівництва Воїгта партія відкрилася для сил із частково неонаціонал-соціалістичними позиціями, а також для членів об'єднань, що були заборонені в першій половині дев'яностих років [14, S. 336]. Удо Воїгт на відміну від свого попередника не намагався продемонструвати вірність конституції. Він розпочав "революційну війну" й не приховував свого наміру зруйнувати конституційний устрій Німеччини. Партія збиралася дотримуватися законодавства, доки існуватиме ФРН, але прагнула до "переоформлення" країни. Знаковим для НДПН було заперечення демократичної конституційної держави [14, S. 341]. Тільки під керівництвом Удо Воїгта з 1996 року партії вдалося досягнути внутрішньої консолідації, а із чим і радикалізації партії. Якщо до 1990 року партія дотри-

мувалася позиції, що вона німецько-національна, за керівництва Гюнтера Декерта - національно-революційна, то під керівництвом Воїгта партія взяла антикапіталістичний революційний курс та задіяла пропаганду національного соціалізму [17, S. 69]. Удо Воїгт схилився до антикапіталістичного та націоналістично звільняючого варіанту неонаціоналізму, замість антисемітизму та расизму [19, S. 231].

На партійному з'їзді в 1996 році в м. Адлер поблизу Бремерхафена було прийнято нову програму партії. За інформацією НДПН, із 1997 до 1998 року було 4 тиражі перевидання, загальна кількість екземплярів становила 110 тисяч [49]. У програмі чітко виділено поняття "народ", який є основою національної держави й для якого має працювати економіка та інші галузі державної політики. Поняття "багатокультурне" суспільство засуджувалося й протиставлялося державі. Військова служба мала стати основою нації. НДПН виступила проти використання Бундесверу як засобу НАТО для вирішення інтернаціональних проблем. Серед іншого, програма була спрямована на завоювання симпатій військовослужбовців [Там само].

Партія знову підняла тему німецької історії та її минулого, обґрунтовуючи, що Німеччину зробили винною в багатьох трагедіях історії і слід це змінити. Через поняття "Європа народів", замість Європейського Союзу, НДПН пропагувала захист національної ідентичності. Партія й надалі заявляла про виключення іноземців з німецької системи соціального страхування та ненадання права на соціальні блага біженцям. Ці групи були виключені з поняття народ і тим самим протиставлені корінному німецькому населенню [Там само].

Основні програмні тези НДПН у 2000 році були такими: основа держави є народ, основа народу - це сім'я, внутрішня основа держави має бути демократичною, Німеччина має існувати в її історичних кордонах, Німеччина - це не країна для іммігрантів [15].

У цей час партія починає активно перейматися актуальною для суспільства темою охорони навколишнього середовища. Ця важлива для німецького суспільства тема мала демонструвати позитивні наміри партії. Серед брошур партії були випущені: "Націонал-демократичні цілі для захисту життя та навколишнього середовища" та "Екологічний маніфест". Окремі розділи в цих документах стосуються забруднення вод, землі та повітря та відхилення будівництва атомних електростанцій у Європі.

Програма НДПН стосовно виборів до Європейського парламенту піднімала подальші питання: захист культурної ідентичності, протистояння небажаній імміграції, протистояння військовій гегемонії США та НАТО, спротив спільній зовнішній політиці Європи, децентралізація ЄС, протистояння спільному ринку, який шкодить національним ринкам. У свою чергу партія висувала ідею Європейського пакту для захисту (замість НАТО) та Європейської Федерації (замість Європейського Союзу) [16].

Одним із нових дешевих джерел поширення інформації та пропаганди для НДПН, як і інших правоекстремістських організацій, у середині 1990-х років став Інтернет. Це було слабо контрольоване державою поле для інформаційної діяльності на відміну від офіційних виступів політиків чи друкованих ЗМІ. Огляд тогочасних Інтернет-сторінок показує, що НДПН співпрацювала або мала контакти з більш радикальними організаціями неонацистського спрямування. Спілкування прибічників НДПН відбувалося в чатах, на форумах та в гостьових книгах, що мало для партії вагоме значення та за технічною новизною було орі-

ентоване на молоде покоління. З 1996 року НДПН презентувала себе на власній Інтернет-сторінці.

Із початку 1990-х років у Німеччині вже існувала мережа електронних поштових скриньок "Туле", що мала слугувати розповсюдженню інформації, пропаганди та координації правих угруповань [2, S. 32]. Серед інших, у цю мережу також входили й активісти НДПН (наприклад, Ернст Маршал) [2, S. 53]. Такі факти демонструють глибоке переплетення контактів правих екстремістів та неонацистів.

Почали з'являтися окремі Інтернет-сторінки окружного союзу НДПН у Кельні та інших федеральних землях. Веб-сайт земельного союзу в землі Північний Рейн-Вестфалія було закрито провайдером Америка-онлайн. У 1997 році НДПН створила власний домен, до якого належали всі сторінки НДПН у федеральних землях та правих організацій, із якими співпрацювала партія. Тимчасово на сайті з'являлися посилання й на американські організації, які потім зникали з правових причин [18, S. 43].

У 1990-х роках у лексичі неонацистів, правих екстремістів з НДПН та в німецькому суспільстві в цілому з'явилося нове поняття "національно звільнені зони". Це території, де перебування іноземців у кращому разі є небезпечним, де трапляється багато правоекстремістських або ворожих до іноземців злочинів та замахів, де певна частина населення та молодь має правоекстремістські погляди. Ці "вигадані" території були слабкими в соціальному плані й часто територіально збігалися з територіями, де проживає електорат НДПН та інших правоекстремістських партій. У журналі "Spiegel" зазначено, що офіційні представники різних африканських та південноафриканських країн неодноразово висловлювали стурбованість щодо небезпеки, яка чекає на іноземців у Східній Німеччині, зокрема в містечках Бранденбургу, Саксонії - Ангальт чи землі Мекленбург - Передня Померанія. Це пов'язано з тим, що НДПН почала поширювати свої політичні ідеї в середовищі скінхедів. На цих територіях права молодіжна культура побутує всюди й проявляється як у прослуховуванні музики, так і в агресивному катанні з села в село на машинах з бейсбольними битками та пивом на автомобільних заправках. Часто від п'яної молоді спонтанно страждали іноземці. НДПН зустрічала підтримку в суспільстві за допомогою гасел: "Виженіть їх звідси. Робочі місця у першу чергу для німців" та керувалась принципами ненависті до іноземців та соціального популізму. У статті "Життєвий простір гето. Магдебург - синонім насилля на сході" повідомляють про вбивства серед молоді на політичному чи расовому ґрунті. Один 17-річний школяр, який симпатизував НДПН, на дебатах у класі навіть запропонував створювати гето для іноземців [26, S. 69].

У Німеччині щорічно відбувалися різні демонстрації проти НДПН та її молодіжного крила - організації Молоді націонал-демократи (МНД), і зокрема, контр-демонстрації, спрямовані, наприклад, проти маршів на честь ювілеїв нацистів, таких як Рудольф Гесс та ін. У 1996 році в марші в м. Вормс взяла участь 200, а в Мерзебурзі 120 осіб. Часто справа доходила до зіткнень та безчинств з обох сторін. Один із таких випадків відбувся 16 серпня 1997 року в м. Мюнхені, коли 300 членів різноманітних лівоекстремістських організацій та "автономи" (члени ліворадикальних або анархістських рухів) виступали з гаслами "Антифа - означає напад", "Нацистам по морді", "Розбити МНД та інші фашистські організації". Сутічки відбулися біля відділення земельного союзу НДПН у Баварії [59, 1997, S. 44].

Партія намагалася бути виразником громадської

думки в правоекстремістському таборі. Вона мала подвійну стратегію: вела традиційний курс як виборча партія, а іншими шляхами, як, наприклад, "Акція опору", співпрацювала з правоекстремістами та неонацистами. З 1997 року в Німеччині проводилася виставка Інституту соціальних досліджень м. Гамбург "Війна на знищення. Злочини вермахту 1941-1944 рр.". У березні вона відбувалась у м. Мюнхені й НДПН організувала офіційну акцію протесту. У певній частині німецького суспільства, а не лише в прибічників НДПН були ревізійні настрої та розходження думок з офіційною історією Другої світової війни, яку презентувала ця виставка. За поліцейськими даними, у заході взяло участь більш ніж 4000 осіб, серед них, крім прибічників НДПН та МНД, також неонацисти та скінхе-ди [Там само, S. 72].

Партія продовжувала поширювати правоекстремістську інформацію через мережу Інтернет і часто виступала як провайдер, що дозволяло уникнути прямого контролю або закриття сайтів [Там само, S. 81]. Крім того, існувала ініціатива "За Німеччину", у якій співпрацювали члени НДПН, республіканців та Німецької ліги за народ і батьківщину [Там само, S. 102], що свідчило про готовність партій-конкурентів до співпраці.

У вересні 1997 року всі три правоекстремістські партії змагалися за місця в парламенті міста Гамбург. У центрі уваги партій були злочинність, проблеми з наркотиками та часто із цим пов'язана проблема злочинності іноземців [24]. НДПН безрезультатно запропонувала ННС та республіканцям виборчий союз і, виступивши самостійно, отримала лише 0,1 % на виборах до парламенту м. Гамбург, а на виборах до округів та общин у землі Гессен - у середньому 0,4 % голосів виборців. Партія мала сильні позиції (22 %) у 3 громадах землі Гессен [59, 1997, S. 112]. 100 членів партії та її молодіжної організації 23 листопада 1997 р. узяли участь у заходах на честь Ф. Франко в Іспанії, що свідчить про міжнародні контакти та інтереси НДПН у співпраці з правими силами інших європейських країн [Там само, S. 125].

20 вересня 1998 року в м. Росток відбулася масова демонстрація НДПН. У ній узяли участь 2500 демонстрантів. "Франкфуртер Альгемайне" повідомляла, що в іншій частині міста на мирну демонстрацію протесту зібралось 2000 осіб. Усе відбулось без важких наслідків завдяки тому, що влада задіяла 6000 поліцейських. Очевидно, що ці безпрецедентні заходи безпеки були, зокрема, і демонстративними. Адже в 1991 році під час страшних подій, спрямованих проти іноземців, було лише декілька поліцейських проти лютого натовпу, дії їх були безпомічними, а підмога не прийшла вчасно. Цього разу в ході сутичок із поліцією під час демонстрації було затримано 127 правих екстремістів. НДПН було заборонено проводити маніфестацію біля притулку для біженців у Ліхтенхагені, де 6 років назад відбувся масштабний напад на іноземців [42].

Кількість злочинів із доведеним або можливим правоекстремістським підґрунтям проти іноземців у 1997 році становила 462, а в 1998 році - 435, що значно переважало кількість лівоекстремістських злочинів (близько 100) [59, 1998, S. 21]. У 1998 році такі злочини проти іноземців переважали в Саксонії та Саксонії-Ангальт - по 89, у м. Берлін - 81, землі Північний Рейн-Вестфалія - 77, Мекленбург-Передня Померанія та Баден-Вюртемберг - по 50 злочинів відповідно. В інших федеральних землях кількість випадків не досягла 50 [Там само, S. 23].

НДПН і надалі намагалась використати молодь для своїх політичних цілей та збільшити кількість своїх ви-

борців. Серед іншого, партія та МНД разом із активістами скінхед-культури організували музичні концерти [Там само, S. 29].

У цей час проявилась тенденція до росту партії й у 1998 році вона нараховувала вже 6000 осіб. Для порівняння: чисельність Партії республіканців становила приблизно 15000 осіб і лишалася стабільною. А кількість членів ННС у 1998 році зросла на 3000 порівняно з попереднім роком і становила 18000 осіб [Там само, S. 19].

НДПН була готова кооперуватися з неонацистами. Таким чином, партія завоювала нових молодих членів у нових федеральних землях. Найсильніший союз - 1600 членів - був у Саксонії, 800 - у Баварії та більше 600 у землі Північний Рейн-Вестфалія. 10-11 січня 1998 року на з'їзді партії 85 % голосів Удо Воїгта було переобрано на посаді голови партії, а він, у свою чергу, пріоритетно співпрацював з неонацистами [Там само, S. 59].

Неонацистські сили та окремі неонацисти із заборонених у середині 1990-х років організацій, що офіційно дистанціювалися від НДПН, поодинокі співпрацювали з партією та МНД. Наприклад, Франк Швердт та Штеффен Хупка, Енс Пюхсе з розпущеного неонацистського союзу "Національні" потрапили, як і деякі інші, у керівний орган партії й посилювали там неонацистський вплив. Багато інших неонацистів побоювались, що в співпраці їх організацій та НДПН партія, як сильний гравець, матиме більший вплив на членів власних організацій, ніж вони самі, і тому трималися подалі від партійних структур НДПН. Неонацисти використовували НДПН як трибуну для задоволення власних політичних інтересів. Так, гамбурзький неонацист Крістіан Ворх виступав на заході НДПН 19 вересня 1998 року в м. Росток, а Манфред Роєдер, колишній правий терорист та голова неонацистської організації "Громадська ініціатива", як кандидат від НДПН мав промову на виборах до Бундестагу 27 вересня [Там само, S. 33, 59].

Особливістю виборів до Бундестагу 1998 року було те, що Німецький народний союз уперше самостійно взяв участь у виборах. Це означало, що за голоси правих виборців конкурували 3 партії. У цих умовах партії орієнтувались на свій електорат і гостро конкурували за виборців, а тому не могли переманити нових виборців на свій бік. Так, представники Партії республіканців проводили основну виборчу кампанію в Південній Німеччині та Берліні, адже не могли конкурувати із сильним у нових федеральних землях ННС. НДПН виступала, опираючись на економічні та соціально-політичні теми, із гаслом "Послідовно - Соціально - Національно" і конкурувала з ННС у землі Мекленбург-Передня Померанія, де водночас проходили й вибори до місцевого ландтагу. На цих територіях НДПН значно посилювалась за рахунок притоку неонацистів та скінхедів. Три праві радикальні партії здобули сукупно 2,9 % голосів. Найслабший результат 0,3 % - був у НДПН, яка отримала 60438 голосів виборців на території Західної Німеччини та Західно-Берліну та 65981 на території Східної Німеччини та Східного Берліну відповідно. Чисельність голосів ННС по всій Німеччині сягала 0,8 % із перевагою на заході та 1,8 % у республіканців зі значною перевагою в Західній Німеччині [31, S. 326].

Загальний результат правих партій є статистично найбільшим після того, як у 1969 році на виборах до Бундестагу НДПН самостійно досягла результату в 4,3 % голосів. У 1998 році праві партії отримали 0,7 % голосів виборців. Ці голоси також були із числа виборців,

які раніше голосували за ХДС/ХСС. На Сході Німеччини ХДС втратив 11,2 % голосів виборців, порівняно з попередніми виборами, а праві радикальні партії отримали на 3,4 % більше. Найкраще ці партії почувалися в Саксонії з результатом на 4,3 % більше від попереднього при 15,3 % втрат для ХДС. В інших нових федеральних землях також можна побачити виборчу перевагу правих партій за рахунок втрат ХДС [Там само, S. 328].

30 січня 2000 року відбувся перший із часів Другої світової війни марш правих екстремістів через Бранденбурзькі ворота, який було присвячено протесту проти запланованого дня пам'яті вбитих євреїв Європи [27, S. 4]. Поліція й надалі з обґрунтованих причин забороняла демонстрації НДПН поблизу Бранденбурзьких воріт, але питання дозволу чи заборони демонстрацій було гострим для Берліну [4, S. 2].

Поряд із дискусією про заборону партії, що сама по собі уже була рекламою для НДПН у політикумі та пресі, партія намагалася проводити демонстрації, щоб звернути до себе увагу громадськості вуличними акціями. У пресі таку активність пов'язують зі спадом виборчих успіхів партії [41, S. 6].

У німецькому політикумі гарячим дискурсом стало питання доцільності, правомірності та наявності достатньої кількості доказів для заборони НДПН. В окремих землях політики дебатували на тему, які заходи можуть протистояти правоекстремістській злочинності [6].

Міністр внутрішніх справ Баварії Бекштайн (ХСС) висунув вимогу поставити перед конституційним судом пропозицію заборонити НДПН, адже, на його думку, партія стала політичною батьківщиною для неонацистів [3, S. 2]. Оскільки питання такої політичної ваги, як заборона правоекстремістської партії могло мати значні наслідки, а невдача в суді дискредитувала б спроби заборонити партію, то державні секретарі федерації та земель вирішили створити робочі групи для визначення правової можливості такої заборони [1, S. 6]. Бекштайн уважав, що питання заборони має порушити перед Конституційним судом Федеральний уряд, хоча інші гілки влади теж можуть це зробити [29, S. 1]. На думку Федерального канцлера, питання про заборону НДПН мають внести уряд, Бундестаг та Бундесрат [51, S. 4]. Це свідчить про неабияку обережність політиків у цьому питанні та спробу зробити рішення політично вагомим й одноставним для всієї політичної верхівки. Окремі земельні політики від ХДС та СДПН, у свою чергу, застерігали щодо можливості краху спроби заборонити партію.

У НДПН заявили, що кількість членів партії з початку дебатів про заборону зросла на 700 осіб із числа республіканців. І ці дебати нібито йдуть на користь партії. При цьому Федеральний голова республіканців Шенхубер висловився на підтримку партії й передбачав у майбутньому створення єдиної сили на основі ідейно схожих НДПН, республіканців та ННС [39, S. 4].

У пресі постало питання заборони Партії республіканців та ННС [28, S. 2]. У цей час республіканці намагались робити внутрішньопартійні заяви та відмежовуватись від НДПН [47, S. 6], щоб відвести від себе таку небезпеку та не зіпсувати свого іміджу.

Уряд спочатку скептично ставився до питання заборони НДПН [10, S. 1]. "Червоно-зелені" не були готові мати одноставну позицію із цього питання, але після заяви Бекштайна та політичної дискусії зайнялися ним [3, S. 16]. У подальшому Герхард Шредер (СПДН) зробив політичну заяву, що ХДС не має позиції в питанні заборони НДПН [52, S. 1]. Це питання переросло в по-

літичні заяви. А прем'єр-міністр Баварії Штойбер (ХСС) заявив, що це баварська ініціатива й у майбутньому за наявності достатніх матеріалів буде досягнутий ширший політичний консенсус [55, S. 1]. У жовтні ХДС висловлювала думку про передчасність порушення питання про заборону НДПН за недостатньої кількості матеріалів [13, S. 1]. Надалі рішення було відкладено для подальшого опрацювання документів. Поступово у СДПН з'являлися скептики, а в лавах ХДС політики переконувались у своєчасності й доцільності такого засобу [50, S. 2]. Поволі почали висловлювати свою позицію міністри внутрішніх справ окремих федеральних земель та осередки значущих політичних партій.

У країні сталися поодинокі напади на членів НДПН, берлінський офіс НДПН було підпалено [5, S. 2]. Пізніше поліція повідомила, що постріли у функціонера НДПН у жовтні не мали політичного підґрунтя, а носили кримінальний характер [53, S. 4].

Фактично під тиском протестів громадськості НДПН відмовлялася від власних політичних акцій [38, S. 2]. Відомство з охорони конституції повідомило про те, що НДПН почала діяти обережно й відмовилась від багатьох акцій, заморозила контакти зі скінхедами та іншими товариствами у зв'язку з політичними дебатами про заборону партії [58, S. 2]. З теми в пресі висловлювались різні науковці, як, наприклад, Екерхард Ессе. Він, однак, зазначив, що надмірна увага до НДПН у час її найменших виборчих успіхів є дивною й може бути рекламою для НДПН у разі невдачі заборони в Конституційному суді [43, S. 11].

На основі матеріалів 8 листопада 2000 року уряд вирішив подати позов до Конституційного суду [21, S. 1]. 10 листопада Бундесрат також висунув рішення, але землі Рейнланд-Пфальц, Баден-Вюртемберг, Гессен, Саарланд та м. Берлін не проголосували за нього [12, S. 1]. Ці остаточні рішення, однак, не припинили дискусії в партіях стосовного важливого питання.

ХСС не бажав заборони НДПН Бундестагом, називаючи це класичним питанням виконавчої влади [57, S. 2]. А 8 грудня 2000 р. Бундестаг прийняв рішення про пропозицію заборонити НДПН. При цьому "червоно-зелена" коаліція проголосувала за заборону, а ХДС залишилася при думці про правову сторону питання та відстороненість Бундестагу від таких рішень. ВДП відхилила рішення про заборону [11, S. 4].

Серед інших звинувачень уряд інкримінував НДПН поширення тоталітарного порядку, що не відповідає Конституції [62, S. 4]. Бундестаг у своїй заяві поставив питання близькості за характером НДПН до НСДАП [60, S. 4].

Після початку розгляду справи Конституційний суд відмовив у бажанні НДПН ознайомитися з матеріалами справи [22, S. 4]. Крім того, у Карлсруе заявили, що до остаточного вирішення питання НДПН не має чинити правові перешкоди [36, S. 5]. НДПН у свою чергу зажадала тимчасово припинити справу, поставивши питання правомірності судової справи. Слід було поставити питання перед Європейським судом, чи може партія, яка бере участь у виборах до Європейського парламенту, бути заборонена одним лише членом ЄС? [37, S. 4]. На заяву НДПН щодо неправомірності розгляду цього позову німецьким судом було винесено рішення, що регулювання виборів до Європарламенту є питанням окремих держав, це не питання законодавства Європейської спільноти, а тому провадження справи може бути продовжено.

У січні 2002 року в судовій справі виявилися нові деталі, які вплинули на розгляд питання. Серед членів НДПН було виявлено особу, яка співпрацювала з

Відомством з охорони конституції. Перед Конституційним судом постало питання, чи не співпрацюють із цим відомством інші члени партії [23, S. 1].

Сам процес заборони НДПН та питання, що виникли навколо нього, викликали суперечки та резонанс у німецькому політикумі. Це пов'язано з актуальністю питання та відповідальністю політиків за порушення справи про конституційність партії. Політики ставили питання про відповідальність та навіть вину своїх політичних конкурентів у невдалому процесі. Для Конституційного суду стояло питання, у якій формі надалі продовжувати судовий процес про заборону партії. Питання полягало в тому, наскільки інформатори могли спровокувати чи активізувати діяльність партії. Раніше ХДС мала позицію, що Бундестаг може приєднатися до поданого Конституційному суду рішення уряду про заборону, але не має додавати власне рішення. Тепер окремі члени ХДС вважали, що краще припинити слідство, щоб не відкривати більше осіб та інформації про співробітників, що лише ускладнювало справу та грало на руку НДПН.

СДПН, у свою чергу, виступала за продовження справи, адже закінчення розгляду справи на цьому етапі лише надасть НДПН імпульси на її користь. Заступник голови фракції СДПН Штієглер зазначив, що з такою позицією ХДС та ВДП не дивно, що попередники цих партій 23 березня 1933 року надали владу Гітлеру, і пов'язав це з висловлюваннями про історичну вину. Такі політичні закиди з обох сторін демонстрували бажання використати ситуацію для власних політичних інтересів в очах суспільства. Це демонструвало складність питання про існування НДПН для німецьких політиків та вимогу залучити всі політичні партії до активної позиції та відповідальності щодо заборони партії у той час, як перебіг справи почав ускладнюватися [56, S. 4]. Суперечки тривали й надалі, адже ВДП хотіла вибачення від Шредера за звинувачення, висловлені від його однопартійців. У цих суперечках ішлося про державнополітичну відповідальність. ВДП вбачала боротьбу з НДПН за допомогою політичних методів та кримінального права, а не Конституційного суду [48].

НДПН хотіла використати складність ситуації, щоб виправдати себе, тому партія не бажала припинення судової справи, адже, на думку адвоката, без вироку неможлива реабілітація партії [35].

У липні 2002 року міністри внутрішніх прав федерації та земель повідомили широкому загалу, що 30 із 210 членів Федеральних та земельних керівних органів НДПН та МНД працювали на Державну службу інформатії. У зв'язку із цим, правник з ХДС Шульц запропонував уряду, Бундесрату та Бундестагу забрати свої заяви з Конституційного суду. Адвокати трьох конституційних органів мали на меті повідомити Конституційному суду, що оскільки кількість підставних осіб, що шпигували у НДПН ніколи не перевищувала 15 %, то нема підстав говорити про керівництво правоекстремістською партією державними органами [44]. У суспільстві постало питання, якою мірою працівники Відомства з охорони Конституції впливали на партію.

У березні 2003 року Федеральний суд вирішив, що замороження рахунків НДПН є неправомірним, тим паче поки Конституційний суд не виніс свій вердикт. Це, як і інші правові питання та відсутність консенсусу всього політикуму відносно цієї справи, робили процес навколо НДПН дуже заплутаним. Ощадбанк Лейпцига заявив, що він не зобов'язаний вести рахунки ворожої Конституції партії [25, S. 2].

Позивачі в судовій справі повторювали, що НДПН ворожа Конституції партія, але судова справа була

припинена. Суд займався лише позовами й не дійшов до вирішення питання про неконституційність НДПН. Оскільки в складі НДПН діяло 15 % співробітників федерального Відомства з охорони Конституції, то докази були сумнівними [20, S. 3].

18 березня 2003 року Федеральний конституційний суд зупинив розгляд справи. Було також визначено, що спостереження людьми з Відомства з охорони Конституції за партією під час суду не відповідає принципам правової держави. Міністр внутрішніх справ Отто Чіллі (СДПН) розчаровано відреагував на припинення справи [8, S. 1].

Правоекстремістська партія продовжувала свою політичну діяльність. Провокаційний заголовок статті у "Франкфуртер Альгемайне" повідомив, що НДПН бере участь у демонстрації СДПН. Удо Воїгт виступив на демонстрації проти війни в Іраку. Проти його виступу протестували, але організатор демонстрації зазначив, що доступ до мікрофону відкритий для кожного, хто протестує проти війни в Іраку. Проти Удо Воїгта та його антиамериканських заяв ("американські бомби уже зруйнували Дрезден") зі словами протесту виступила частина демонстрантів [34]. Федеральний конституційний суд заявив, що зібрання не може бути забороненим через те, що на ньому можна очікувати радикальні висловлювання. Тобто заборони зібрання НДПН є, очевидно, неправомірними. Ішлося про попередні заборони демонстрацій НДПН у Кельні під гаслом "Стоп будівництву синагоги - 4 мільйони народу" та "Жодних податків на побудову синагоги" [30, S. 7]. Тим самим суд визначав, що подальші вироки судів мають бути обережнішими й виходити з фактичного стану справ, а не з можливих загроз.

У червні 2004 року адміністративний суд виніс рішення про правомірність звільнення зі служби в армії функціонера НДПН. У 1998 році після фактичного звільнення солдат подав скаргу до суду. Тільки у 2004 році суд постановив, що оскільки НДПН була відкрита для готових до насилля нацистів, то виникла дійсна загроза, що солдат був не готовий визнати вільний демократичний правопорядок [9, S. 4].

Питання присутності членів НДПН та інших правоекстремістських партій у парламентах завжди хвилювало інші партії та громадськість. Великі партії намагалися відсторонитися від НДПН, ізолювати її від впливу на рішення членів ландтагів. На початку XXI століття деякі політологи почали розглядати опозиційну роль НДПН та її фактичну діяльність у ландтагах.

У 2004 році правоекстремістські партії отримали 52 місця в комунальних парламентах Саксонії. У регіоні Саксонська Швейцарія НДПН досягла найкращих результатів - більше 20 % голосів у невеличких громадах. Локальні успіхи партії могли в подальшому означати, що праві екстремісти потраплять до ландтагу Саксонії, адже на виборах до Європейського парламенту НДПН отримала 3,3 %, а республіканці 3,4 % голосів у цій федеральній землі. "Франкфуртер Альгемайне" повідомляла, що більше не існує конкуренції й перешкод між правими екстремістами, адже ННС балотується в землі Бранденбург, а НДПН натомість у Саксонії та Саарланд. У ХДС землі Саксонія говорили про необхідність у майбутньому вплинути на виборців правоекстремістських партій соціальними темами та темами, що стосуються іноземців, хоча їх у Саксонії дуже мала кількість. Тим самим партія хотіла продемонструвати себе як охоронця внутрішнього порядку, на противагу популістським правим екстремістам [45, S. 4].

У вересні 2004 року перед виборами до ландтагу Саксонії було проведено обшук у видавництві НДПН у м. Рієза у Саксонії. За даними прокуратури, на дисках знаходилися пісні з ворожим Конституції змістом, які мали бути розповсюджені серед школярів [33, S. 2].

На думку Відомства з охорони конституції, невдала судова справа про заборону НДПН послабила партію організаційно й фінансово, а виборчим успіхам у землях Саарланд (4 %) та Саксонії (9 %) партія завдячує закінченням конкуренції та роздробленості в правоекстремістському політичному таборі [54]. Однак слід розуміти, що саме судова справа та постійна присутність інформації про НДПН у медіапросторі, неспроможність заборонити її посилювали впевненість у партії серед виборців.

Після вдалих виборів до ландтагу Саксонії в 2004 році НДПН на прес-конференції, яка проходила у приміщенні дискотеки "Саксонський вовк", голова земельного осередку Гольгер Апфель говорить про подальшу кооперацію з ННС та республіканцями. Також він зазначав, що хоча ЗМІ й були повсякчас налаштовані проти партії, результат виборів продемонстрував хороше явко виборців НДПН на виборчих дільницях. Удо Воїгт завдячує голові міністерства внутрішніх справ Отто Чіллі у невдачі судової справи та інформаційному розголосі, який надав партії цей процес [63].

НДПН та ННС повідомили про плани участі у виборах до Бундестагу 2006 року одним спільним списком. У списку було 3 неонацисти, один із яких на думку Удо Воїгта обов'язково мав потрапити в Бундестаг [32, S. 2]. Це звичайно була спроба утвердити свої політичні позиції та отримати голоси виборців із 170 неонацистських товариств, які знаходились в оточенні НДПН.

У той самий день голова республіканців Шліер зазначив, що тепер Відомство з охорони конституції має в Саксонії власну фракцію. Він грав на тому, що представники відомства контролюють партію. Республіканці не брали участі у виборах у Саксонії, де вони раніше отримали 3,4 % голосів на виборах до Європарламенту.

Висновки

Період 1998-2006 рр. історії Націонал-демократичної партії Німеччини характерний прихід до лав НДПН більш радикальних членів та неонацистів із заборонених організацій. Окрім відданих виборців, НДПН орієнтувалася на молодих соціально слабких та незадоволених економічним становищем виборців, що вбачали гостру конкуренцію з іноземцями за робочі місця. Партія починає вести політичну пропаганду в молодіжному середовищі через слабо контрольований державою Інтернет. Також видає оновлену виборчу програму, що відповідала б вимогам часу, і виступає проти концепції багатокультурності в Німеччині. Вибори до Бундестагу 1998 року показали, що НДПН має найслабшу електоральну підтримку серед правоекстремістських партій, однак і конкуренція цих партій заважає їх успіху у виборчому процесі. НДПН намагалася отримати вплив на виборців та досягти успіхів на виборах до ландтагів, але це вдавалося лише в соціально слабких частинах Східної Німеччини. Усе ж НДПН намагалася вмотивувати існування так званих "національно звільнених зон". І це дійсно були містечка, де іноземцям могла загрожувати небезпека, однак говорити про тотальний контроль партії та витіснення влади немає жодних підстав.

У програмі партії 1998 року та подальших заявах можна відмітити акцент на німецькій ідентичності, ревізіонізм та перегляд існуючих кордонів, негативне

ставлення до іноземців, гостру критику ЄС, США та НАТО, екологічні теми.

У ФРН судова справа навколо заборони НДПН набула розголосу в ЗМІ та гострого політичного забарвлення. Виявлені факти діяльності в партії членів німецьких спецслужб негативно вплинули на імідж уряду та ускладнили з'ясування фактів злочинної та антиконституційної діяльності партії, не дали змоги Конституційному суду довести справу до кінця. На цьому етапі державні органи виявили свою неспроможність діяти злагоджено та результативно у рамках, дозволених законом, іноді незаконно забороняючи акції НДПН, що підтвердив суд. Сама справа надала НДПН популярності та безкоштовного піару, не підтвердивши її протиправної діяльності. Сприйняття партії в суспільстві в руслі антиконституційності змусило її бути обережнішою у своїх діях. Співпраця НДН, ННС та республіканців була уривчастою й часто лише на регіональному рівні, а виступ однією правоекстремістською силою був важким завданням. Очевидним було відмежування Партії республіканців від НДПН у зв'язку з конкуренцією за виборців та поганим іміджем останньої, викликаним її діяльністю та судовою справою.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Arbeitsgruppe soll Möglichkeit eines NPD-Verbots prüfen. Beckstein verlangt schnelles Handeln / Berlin will sich nicht unter Druck setzen lassen // F.A.Z. Politik Donnerstag. - 10.08.2000. - Nr. 184. - S. 6.
2. Bailer-Galanda B. Das Netz des Hasses: Rassistische, rechtsextreme und neonazistische Propaganda im Internet / B. Bailer-Galanda. - Wien, 1997. - S. 32.
3. Beckstein. Die Kampagne für ein NPD-Verbot ist in der Koalition nicht frei von Parteikalkül / Von Thomas Schmid // F.A.Z. Zeitgeschehen Mittwoch. - 11.10.2000. - Nr. 236. - S. 16.
4. Brandenburger Tor: NPD-Demo verboten // F.A.Z. Berliner S.n. - 10.03.2000. - Nr. 59. - S. BS2.
5. Brandanschlag auf NPD-Zentrale in Berlin // F.A.Z. Politik Montag. - 30.10.2000. - Nr. 252. - S. 2.
6. Beck: Jugendlichen "ins Leben hinein helfen". Thomas Schäuble unterstützt Becksteins Vorschlag // F.A.Z. - 3.09.2000.
7. Beckstein fordert Verbot der NPD. "Rechtsextreme Partei wird zur politischen Heimat aller Neonazis" // F.A.Z. Politik Mittwoch. - 02.08.2000. - Nr. 177. - S. 2.
8. Bundesverfassungsgericht stellt NPD-Verbotsverfahren ein // F.A.Z. Politik Mittwoch. - 19.03.2003. - Nr. 66. - S. 1.
9. Bundeswehr darf NPD-Funktionär entlassen // F.A.Z. FRANKFURT. - 08.06.2004.
10. Die Bundesregierung denkt gegenwärtig nicht an ein Verbot der NPD. Forderungen und Skepsis / Aufruf zu "gesellschaftlichem Widerstand" gegen den Rechtsextremismus // F.A.Z. Politik Donnerstag. - 03.08.2000. - Nr. 178. - S. 1.
11. Der Bundestag beschließt eigenen NPD-Verbotsantrag // F.A.Z. Politik Samstag. - 09.12.2000. - Nr. 287. - S. 4.
12. Bundesrat stimmt für NPD-Verbotsantrag // F.A.Z. Politik Samstag. - 11.11.2000. - Nr. 263. - S. 1.
13. CDU-Innenminister: Entscheidung über ein Verbot der NPD noch nicht möglich. "Material unvollständig und zu spät zugestellt" / Kritik am Verfahren wächst auch bei FDP und Grünen // F.A.Z. Politik Donnerstag. - 19.10.2000. - Nr. 243. - S. 1.
14. Decker F. Handbuch der Deutschen Parteien / F. Decker, V. Neu. - Wiesbaden, 2007. - 440 s.
15. Deutschland 2000. Nationaldemokratische Leitlinien. - Hrsg. : NPD-Parteivorstand, Stuttgart, 2000.
16. Europa-Programm. NPD. - In Apabiz-Archiv. Berlin.
17. Esse E. Politischer Extremismus und Parteien / E. Esse, H. Niedermayer. - Berlin, 2007. - S. 69.
18. Fromm F. Rechtsextremismus im Internet: Die neue Gefahr / F. Fromm, B. Kernbach. - München : Olzog, 2001. - S. 43.
19. Jun U. Kleine Parteien im Aufwind / U. Jun, H. Kreikenbom, V. Neu. - Frankfurt am Main : Campus Verlag GmbH, 2006. - S. 231.
20. Infiizierte Beweise. Entscheidung im NPD-Verfahren / Von Reinhard Müller // F.A.Z. Politik Dienstag. - 18.03.2003. - Nr. 65. - S. 3.
21. Kabinett beschließt Verbotsantrag gegen die NPD. Bevollmächtigte sollen Antragsschrift formulieren / Schily: Verfassungsfeindlichkeit der Partei außer Zweifel // F.A.Z. Politik Donnerstag. - 09.11.2000. - Nr. 261. - S. 1.
22. Karlsruhe lehnt Eilantrag der NPD ab. "Keine Rechtsgrundlage für Akteneinsicht" / Aufzug der Partei erlaubt // Samstag. - 27.01.2001. - Nr. 23. - S. 4.
23. Karlsruhe: "Riesenmurks" im NPD-Verbotsverfahren // F.A.Z. Politik Mittwoch. - 23.01.2002. - Nr. 19. - S. 1.
24. Konkurrenz im rechtsextremen Lager. DVU, Republikaner und NPD wollen in die Hamburger Bürgerschaft // F.A.Z. - 19.09.1997.
25. Kündigung von Konten der NPD rechtswidrig // F.A.Z. Politik Mittwoch. - 12.03.2003. - Nr. 60. - S. 2.
26. Lebensraum im Getto. Magdeburg - Synonym für Gewalt im Osten // Spiegel. - 1998. - Nr. 13.
27. Marsch von NPD-Anhängern durch das Brandenburger Tor / / Frankfurter Allgemeine Zeitung. Politik Montag. - 2000. - Nr. 25. - 31 Januar. - S. 4.
28. Mehr als ein NPD-Verbot // F.A.Z. Politik Dienstag. - 15.08.2000. - Nr. 188. - S. 2.
29. Meinungsunterschiede in der Debatte über ein Verbot der NPD. "Politisch äußerst schwierige Entscheidung". Zwei Arbeitskreise / Schärferes Versammlungsrecht? // F.A.Z. Politik Freitag. - 11.08.2000. - Nr. 185. - S. 1.
30. Meinungsfreiheit der NPD geschützt. Verfassungsgericht: Versammlungsverbot offensichtlich rechtswidrig // F.A.Z. Politik Freitag. - 30.07.2004. - Nr. 175. - S. 4.
31. Minkenberg M. Im Osten was Neues: Die radikale Rechte im Wahljahr 1998 / M. Minkenberg // Pickel G. Deutschland nach den Wahlen. Befunde zur Bundestagswahl 1998 und zur Zukunft des deutschen Parteiensystems / G. Pickel, D. Waltz. - Opladen, 2000. - S. 326.
32. NPD und DVU treten 2006 gemeinsam an // F.A.Z. Politik Montag. - 11.10.2004. - Nr. 237. - S. 2.
33. NPD-Verlag in Sachsen durchsucht // F.A.Z. Politik Donnerstag. - 09.09.2004. - Nr. 210. - S. 2.
34. NPD nimmt an SPD-Demonstration teil. Veranstaltung gegen den Irak-Krieg in Fürstenwalde // F.A.Z. Politik Donnerstag. - 10.04.2003. - Nr. 85. - S. 7.
35. NPD will keine Verfahrenseinstellung // F.A.Z. FRANKFURT. - 11.03.2002.
36. NPD soll vor Verbot nicht rechtlich behindert werden // F.A.Z. Politik Samstag. - 12.05.2001. - Nr. 110. - S. 5.
37. NPD: Verbotsantrag ist juristisch unstimmtig // F.A.Z. Politik Samstag. - 24.02.2001. - Nr. 47. - S. 4.
38. NPD verzichtet auf Kundgebung // F.A.Z. Berliner Seiten Samstag. - 12.08.2000. - Nr. 186. - S. BS2.
39. NPD nutzt Verbotsdebatte für sich. Voigt: 700 neue Mitglieder und Solidarität des "nationalen Lagers" // F.A.Z. Politik Freitag. - 08.09.2000. - Nr. 209. - S. 4.
40. NPD gemeinsam beantragen // F.A.Z. Politik Montag. - 21.08.2000. - Nr. 193. - S. 4.
41. Die NPD hat ihr Gesicht verändert. Wahlerfolge liegen weit zurück / Immer mehr setzt sie auf die "Straße" / Von Reinhard Müller // F.A.Z. Politik Donnerstag. - 10.08.2000. - Nr. 184. - S. 6.
42. NPD-Demonstration in Rostock ohne schwere Krawalle // F.A.Z. - 21.09.1998.
43. Die NPD wäre fast vergessen // F.A.Z. Briefe an die Herausgeber Donnerstag. - 02.11.2000. - Nr. 255. - S. 11.
44. In der NPD-Spitze ist jeder siebte V-Mann // F.A.Z. FRANKFURT. - 14.05.2003.
45. Rechtsextreme im Landtag? // F.A.Z. Politik Montag. - 09.08.2004. - Nr. 183. - S. 4.
46. Republikaner kritisieren NPD // F.A.Z. Politik Mittwoch. - 22.09.2004. - Nr. 221. - S. 4.
47. Die Republikaner wollen sich abgrenzen. NPD als "Schande für Deutschland" bezeichnet / Von Alfred Behr // F.A.Z. Politik Mittwoch. - 16.08.2000. - Nr. 189. - S. 6.
48. Pieper: Schröder soll sich entschuldigen. Die Parteien streiten über Stieglers Aussagen zum NPD-Verbotsverfahren // F.A.Z. FRANKFURT. - 17.02.2002.

49. Programm der NPD 1996 [Elektronний ресурс]. - Режим доступу : <http://partei.npd.de/medien/pdf/Parteiprogramm.pdf>.

50. Schnelle Positionswechsel. Wie sich die Debatte über ein Verbot der NPD entwickelte / Von Thomas Schmid // F.A.Z. Politik Donnerstag. - 26.10.2000. - Nr. 249. - S. 2

51. Schröder: Deutliches gemeinsames Signal setzen. Bundesregierung, Bundestag und Bundesrat sollen ein Verbot der Müller und Maas gegen Verbot der NPD. Erste Sitzung des saarländischen Landtages nach der Sommerpause // F.A.Z. Politik Donnerstag. - 24.08.2000. - Nr. 196. - S. 6.

52. Schröder: Union hat in der Frage des NPD-Verbots keine Linie // F.A.Z. Politik Freitag. - 13.10.2000. - Nr. 238. - S. 1.

53. Schüsse auf NPD-Funktionär ohne politischen Hintergrund / F.A.Z. Politik Dienstag. - 28.11.2000. - Nr. 277. - S. 4.

54. Spaltung überwunden. Das Erstarken der NPD / Von Reinhard Mülle // F.A.Z. FRANKFURT. - 19.09.2004.

55. Stoiber: Breiter politischer Konsens für NPD-Verbot // F.A.Z. Politik Samstag. - 14.10.2000. - Nr. 239. - S. 1.

56. Streit über die NPD-Verbotsanträge. Stiegler spricht von "historischer Schuld" von Union und FDP // F.A.Z. Politik Montag. - 11.02.2002. - Nr. 35. - S. 4.

57. Union will keinen eigenen NPD-Verbotsantrag des Bundestags // Politik Freitag. - 01.12.2000. - Nr. 280. - S. 2.

58. Verfassungsschutz: NPD reagiert auf Verbotsdebatte // F.A.Z. Politik Montag. - 30.10.2000. - Nr. 252. - S. 2.

59. Verfassungsschutzbericht 1997-1998. Bundesamt für Verfassungsschutz.

60. Wesensverwandtschaft von NPD und NSDAP // Politik Donnerstag. - 29.03.2001. - Nr. 75. - S. 4.

61. Wenzler T. Jugendlicher Rechtsextremismus in politischer und pädagogischer Übersicht - Ein Überblick / T. Wenzler. - Münster, 2001. - S. 70.

62. Wir wollen die absolute Macht in Deutschland // Politik Donnerstag. - 01.02.2001. - Nr. 27. - S. 4.

63. In der Wolfshöhle. Die erste Pressekonferenz der NPD nach ihrem Wahlerfolg in Sachsen / Von Reiner Burger // F.A.Z. FRANKFURT. - 21.09.2004.

A. Yovenko

THE ACTIVITY OF THE NATIONAL DEMOCRATIC PARTY OF GERMANY AND THE AUTHORITIES' ATTEMPTS TO RECOGNIZE THE PARTY UNCONSTITUTIONAL (1998–2006)

The article deals with the place and role NPD in German politics, reaction to NPD activities of public authorities and society, progress and consequences of the proceedings on the Prohibition Party and the development of relations with other right parties.

Key words: Right radicalism, Neo-Nazism, National Democratic Party, German imperial party.

© А. Йовенко

Надійшла до редакції 06.01.2011

УДК 930.1: 329.78

МОЛОДІЖНИЙ РУХ ГАЛИЧНИНИ КІНЦЯ ХІХ – 30-х РОКІВ ХХ ст. У СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ УКРАЇНИ

СВІТЛАНА КОЛИБАБ'ЮК,

заступник директора з науково-методичної роботи Івано-Франківської філії Університету "Україна"

У статті висвітлено історіографічний доробок сучасних наукових досліджень молодіжно-го руху Галичини кінця ХІХ - 30-х років ХХ ст. Автор наголошує, що узагальнюючі роботи, де комплексно розглянуто розвиток молодіжного руху, праці з історії окремих товариств, студії з певних напрямів їх діяльності, історико-біографічні та інші різножанрові публікації становлять значний внесок у розвиток сучасної історіографії окресленої проблеми.

Ключові слова: товариства, "Січ", "Сокол", "Пласт", "Луг".

Постановка проблеми. За доби незалежності України вивчення історії молодіжних організацій Галичини кінця ХІХ - 30-х років ХХ ст. ("Січ", "Сокол", "Пласт", "Луг", спортивні та інші товариства) стало одним із актуальних напрямів дослідницьких пошуків представників різних галузей знань - істориків, педа-

гогів, культурологів, політологів тощо. Накопичення значного пласту літератури із цієї проблеми зумовлюється науковим та суспільним інтересом, адже окремі із цих товариств відновили діяльність за сучасних умов та відіграють помітну роль у вихованні молоді й суспільно-політичному розвитку країни. Тому